

Een wereld vol emoties

Docentenhandleiding

onderwijsmuseum

www.onderwijsmuseum.nl
educatie@onderwijsmuseum.nl
078 632 26 820

Burgemeester de Raadsingel 97
3311 JG Dordrecht

Aan de leerkracht

U gaat binnenkort een bezoek brengen aan het Nationaal Onderwijsmuseum. Met een bezoek aan het Onderwijsmuseum ervaren de leerlingen het verleden, heden en toekomst van het onderwijs – een onderwerp dat erg dicht bij de belevingswereld van de leerlingen staat en daarom goed tot hun verbeelding spreekt.

Met dit document willen we u graag van de nodige informatie voorzien over het Onderwijsmuseum, onze collectie en het programma dat u gaat volgen. Daarnaast vindt u hier de nodige praktische informatie over de bereikbaarheid van het museum en de huisregels. In de bijlagen vindt u tevens lessuggesties die als voorbereiding voor dit programma gebruikt kunnen worden.

Mocht u vragen hebben over uw bezoek, schroom dan niet om contact op te nemen.

Hartelijke groet,

Afdeling Educatie

T: 078 - 632 68 20

E: educatie@onderwijsmuseum.nl

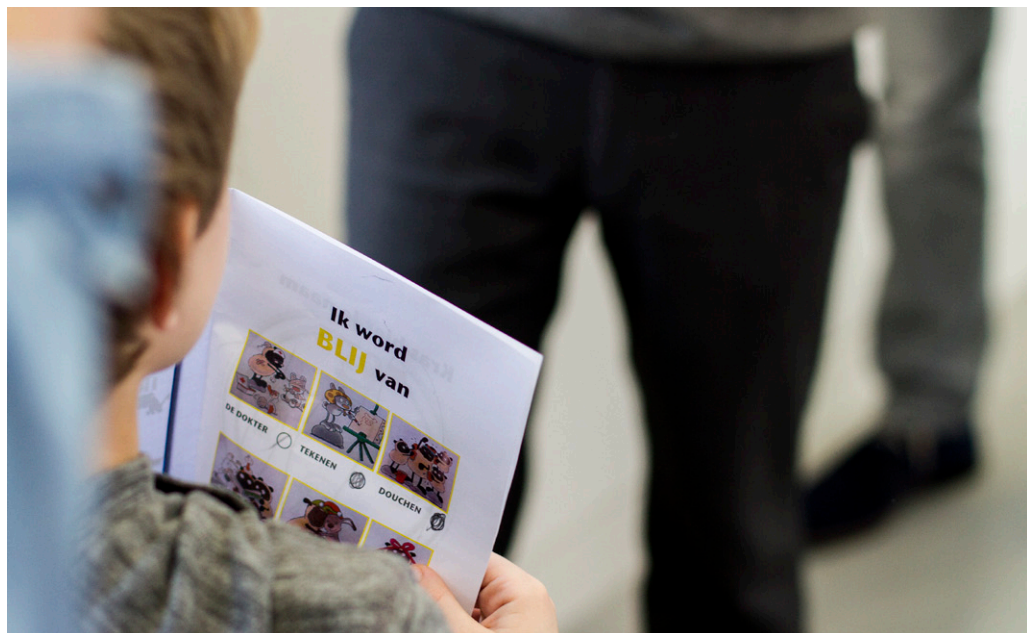
Over het museum

Het Nationaal Onderwijsmuseum is in 1981 opgericht en is de 'erfopvolger' van het in 1877 geopende Schoolmuseum te Amsterdam. Inmiddels is het museum uitgegroeid tot een gerenommeerd nationaal kennisinstituut met een omvangrijke collectie op het gebied van onderwijs. In totaal beheert het museum meer dan 350.000 voorwerpen die op de één of andere manier iets met onderwijs te maken hebben. Daarmee is het Onderwijsmuseum het grootste onderwijsmuseum ter wereld.

De enorme rijkdom aan onderwijs gerelateerde objecten is typisch Nederlands. Dit heeft alles te maken met de vrijheid van onderwijs, vastgelegd in artikel 23 uit de grondwet: het recht op grond waarvan iedereen een school mag oprichten. Hierdoor zijn er dan ook veel uitgeverijen en leermiddelen makers (geweest) die respectievelijk schoolboeken en onderwijsproducten ontwikkelden (en ontwikkelen) voor scholen van een bepaalde levensbeschouwelijke stroming: dit heeft dan ook zijn weerslag op de enorme collectie van het Onderwijsmuseum.

Een wereld vol emoties

School is veel meer dan alleen leren lezen en rekenen. Daarom gaan we in het Onderwijsmuseum aan de slag met emotionele geletterdheid! Waar herken je een boze juffrouw of meester aan? Hoe weet je of je klasgenoot blij of verdrietig is? Wat kan jij heel goed op school waar je trots op bent? Wanneer weet je of er een klasgenootje verliefd op je is? In dit interactief spel komen allerlei emoties en gevoelens aan bod – handig, ook op school.

Met behulp van theater, muziek en de schoolspullen van vroeger en nu reflecteren de kinderen op hun gevoelens en leren zich in te leven in de ander. Zo bouwen we aan empathie en emotionele geletterdheid!

Ter voorbereiding van het museumbezoek, kunt u reeds enkele lessen wijden aan de sociaal-emotionele ontwikkelingen van de leerlingen. In de bijlage van deze handleiding, vindt u enkele lesideeën ter inspiratie.

Praktische informatie

Openingstijden

Het Onderwijsmuseum is in principe elke schooldag vanaf 09:00 tot 17:00 uur geopend. Voor onderwijsgroepen is het mogelijk om – op afspraak – vóór 09:00 uur het museum te betreden. Neem hiervoor contact op met de afdeling Educatie.

Adres en bereikbaarheid

Het Onderwijsmuseum is gelegen aan de Burgemeester de Raadsingel 97 te Dordrecht.

Met de trein

Het museum ligt op tien minuten loopafstand van het station Dordrecht.

Met de auto

Aan de voor- en zijkant van het museum bestaat de mogelijkheid om groepen te laten instappen en uitstappen.

In de directe omgeving van het museum is er gelegenheid tot (betaald) parkeren. Op het parkeerterrein van Weeskinderendijk is er gelegenheid om gratis te parkeren. Dit parkeerterrein ligt op ongeveer 10 minuten loopafstand van het museum.

Op tijd aanwezig

Wij verzoeken u om op tijd aanwezig te zijn en zich ook tijdig te melden bij de receptie zodat het programma op het afgesproken tijdstip gestart kan worden. Bij latere binnenkomst, zijn wij helaas genoodzaakt om het programma in te korten.

Praktische informatie

Museumregels

Als leerkracht/begeleider bent u te allen tijde verantwoordelijk voor het gedrag van de leerlingen. Het is dan ook de bedoeling dat per groep altijd een leerkracht en/of begeleider aanwezig is.

Bespreek voor uw bezoek de onderstaande museumregels met de leerlingen:

1. De objecten in het museum mogen niet worden aangeraakt, tenzij expliciet anders aangegeven.
2. Er mag niet worden geschreeuwd of gerend.
3. Tassen (groter dan A4) of rugzakken mogen het museum niet in. Voor scholen zijn er tassenkasten in de kelder.
4. Op de zalen mag niet worden gegeten, gedronken of gerookt. Ook kauwgom is niet toegestaan.
5. Mobiele telefoons mogen in het museum alléén gebruikt worden om (zonder flits) foto's te maken.

Bijlage: Lesideeën

Emoties benoemen en bespreken

Laat een afbeelding zien van een bekend tekenfiguur. Vraag wie dit is, hoe hij kijkt en hoe hij zich voelt. Welke andere gevoelens kennen de kinderen? Probeer, afhankelijk van de leeftijd van de kinderen, zoveel mogelijk te noteren.

Blijdschap, verdriet, boosheid, afkeuring, verbazing, walging, woede, verveling, trots, jaloezie, angst, verliefdheid...

Voelt iedereen hetzelfde bij een bepaald gevoel? Is elk gevoel te beschrijven, zo ja hoe? Besteed veel tijd aan dit aspect en bedenk samen zoveel mogelijk manieren waarop een gevoel kan worden beschreven.

Leerlingen zullen hier wellicht metaforische beschrijvingen geven, zoals: alsof je een klap in je gezicht krijgt, alsof je vlinders in je buik hebt, alsof je een zwarte wolk in je hoofd hebt. Sta hierbij stil en wijs erop dat vergelijkingen met iets anders (= metaforen) voor het beschrijven van gevoelens vaak heel handig zijn.

De volgende vragen kunnen handig zijn bij het bespreken van emoties:

- Hoe kan het eruit zien als iemand zich bang, boos, verdrietig of blij voelt?
- Hoe kun je de verschillende emoties zelf laten zien? Bijvoorbeeld met je gezichtsuitdrukking of met je lichaamshouding.
- Hoe laat je weten hoe je je voelt met je stem en met je woorden?
- Wat is het effect van jouw emotie op anderen?
- Hoe voel jij je als iemand anders boos/blij/trotst/jaloers is?
- Kun je eigenlijk met iemand meevoelen? Hoe doe je dat?
- Hoe kun je iemand laten weten dat jij ziet hoe hij zich voelt?
- Wat wil je dat anderen doen als jij zelf dat gevoel hebt? Is dat voor iedereen hetzelfde?

Hoe kijk je dan?

Doe een simpel rollenspel waarin je kinderen vraagt hun lichaamstaal en mimiek aan te passen aan een situatie. Bijvoorbeeld, hoe zie je eruit als:

- Je een mooi verjaardagscadeau krijgt dat je niet had verwacht?
- Er opeens een grote hond tegen je begint te blaffen?
- Een vriendje een worm in je hand stopt?
- Je een slang zou vinden op de speelplaats?
- Je zou vallen en er een groot gat in je nieuwe broek zou zitten?
- Een vriendje je zandkasteel kapot schopt of een kras door je tekening zet?

De emotiebus

Er staan een aantal stoelen voor de klas, achter elkaar opgesteld als een echte bus. Hier zit de docent, als chauffeur in. Eén kind stapt in de bus en beeldt een emotie uit, bijv. blij. Iedereen die dan al in bus zit neemt deze emotie over. Vervolgens stapt een ander kind in dat een andere emotie uitbeeldt. Iedereen in de bus neemt nu deze emotie over enz. Wanneer de bus vol is en er komt een kind bij, moet degene die er het langst zit uitstappen.

Hoe *ik* kijk bepaalt hoe *jij* denkt

Om de kinderen duidelijk te maken hoe gezichtsuitdrukkingen stemmingen kunnen beïnvloeden, kan het volgende gedaan worden. Kom de klas binnen met een strak en verbeterd gezicht. Zeg niets en blijf de kinderen zo aankijken. Wat gebeurt er? Er zal een bepaalde stemming ontstaan. Jouw gezichtsuitdrukking trekt de aandacht, maakt onzeker en onrustig en zal waarschijnlijk vragen oproepen.

Gebruik dit als aanleiding voor een klassengesprek over hoe gezichtsuitdrukkingen stemmingen kunnen beïnvloeden, zowel van jezelf als van de omgeving. Bespreek hoe belangrijk gezichtsuitdrukkingen en lichaamstaal kunnen zijn. Geef een voorbeeld van jezelf: vertel bijvoorbeeld hoe jij je voelt als kinderen ongeïnteresseerd of gapend uit het raam kijken, en hoe anders het voelt als de kinderen doodstil en vol spanning naar je luisteren. Hebben de leerlingen zelf voorbeelden?

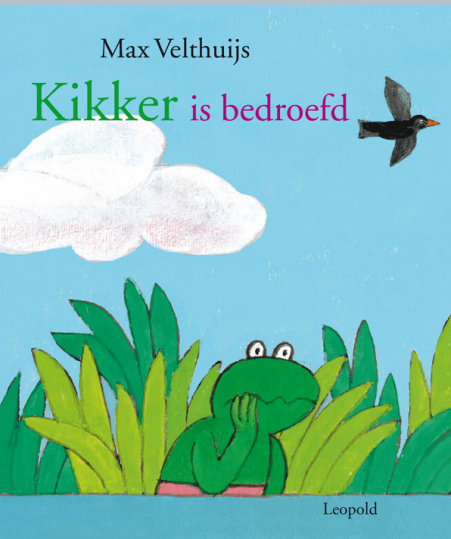
Praat erover hoe je als luisteraar de spreker kunt beïnvloeden door je luistergedrag. Hoe je eigen gezichtsuitdrukking en lichaamstaal invloed kan hebben op hoe anderen denken over zichzelf en op hoe ze zich voelen.

Muzikale emoties

Verzamel verschillende muziekstukken die een bepaalde emotie weergeven. Muziek die zacht en verdrietig klinkt, muziek die erg hard en boos klinkt, snelle, vrolijke muziek. Klassieke muziek en filmmuziek zijn hier zeer geschikt voor. Laat één fragment horen en praat er met de kinderen over. Wat hoorde je? Wat voelde je? Hoe klinkt deze muziek? Blij, boos of verdrietig? Behandel zo alle fragmenten.

Gebruik eventueel de emotiewijzer achterin deze handleiding. De kinderen kunnen hiermee per fragment een emotie aangeven: blij, boos, bang of verdrietig.

Tijdens de afsluiting kunnen muziekfragmenten nog eens worden afgespeeld waarbij nu alle kinderen van hun stoel mogen komen om en zich mogen bewegen op een passende manier te bewegen.

Verhalen van Kikker

De verhalen van Max Velthuijs over Kikker en zijn vriendjes richten zich vaak op verschillende emoties. Veel van de verhalen zijn zelfs beschikbaar als digitale prentenboeken, o.a. via YouTube en/of NPO. Na het bekijken van de (digitale) prentenboeken, kan in worden gegaan op de verschillende emoties

Verdrietig

- Wat proberen kikker zijn vriendjes allemaal om kikker op te vrolijken?
  - Waarom gaan de dieren huilen?
  - Wie zorgt er uiteindelijk voor dat kikker gaat lachen?
  - Wist kikker waarom hij verdrietig was?
  - Kan dat? Verdrietig zijn zonder dat je weet waarom?
- etc.

Bang

- Wie is er ook wel eens bang?
  - Waarvoor zijn jullie bang?
- etc.

Boos

- Waarom is kikker boos?
  - Kan je boos zijn op jezelf?
  - Wie is er ook wel eens heel boos?
- etc.

Verliefd

- Heeft varkentje gelijk, kunnen kikker en eend niet verliefd zijn?
  - Hoe voelde kikker zich allemaal?
- etc.

